

نقش مدرسه و برنامه درسی در شکل‌گیری تربیت جنسی دانش‌آموزان

پروین رحیمی

کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی درسی دانشگاه پیام‌نور.

چکیده

تربیت جنسی امری تدریجی و مرحله‌ای است که باید بر اساس ویژگی‌های کودکان و نوجوانان صورت گیرد. استعدادهای انسان بر اساس توانایی‌هایش و با حرکتی تدریجی در جهت کمال مطلق شکوفا می‌شود. گزینه جنسی یکی از غرایز پر قدرت بشر است که اگر برای مهار و هدایت آن به موقع اقدام نشود و از راه صحیح اصلاح نگردد زمام اختیار آدمی را بدست خواهد گرفت و چون طوفانی سرکش او را به منجلاب و فساد و تباهی خواهد کشاند. در تربیت جنسی صرف ارائه اطلاعات کفایت نمی‌کند، بلکه رفتار و نگرش والدین نسبت به امور جنسی در اثربخشی و کارآمدی آموزش اهمیت بسزایی دارد. تربیت جنسی باید با هدف توسعه شخصیت دانش‌آموزان و پرورش یک احساس لذت بردن از انسان بودن، به طوری که آنها می‌توانند در راه مطلوب عمل کنند، باشد. آموزش مسائل جنسی برای دانش‌آموزان شامل دانش علمی و اطلاعات جامع در مورد تمایلات جنسی انسان نه تنها از جنبه‌های فیزیولوژیکی بلکه به لحاظ روانی و اجتماعی است. با وجود اهمیت مسئله تربیت جنسی، تلاش چندانی در راستای آموزش آن صورت نگرفته است. یکی از دلایل آن به نظر می‌رسد آگاهی اندک والدین و مربیان از اهمیت تربیت جنسی است. نکته در این است که هم خانواده و هم مدرسه در تربیت جنسی کودکان و نوجوانان مؤثر هستند؛ اما والدین و مربیان اطلاعات و توانمندی کافی برای تربیت جنسی دانش‌آموزان را دارا نیستند. نقش برنامه‌های درسی مدارس در مدیریت رفتارهای جنسی دانش‌آموزان و ارائه آموزش‌های مناسب در این زمینه مورد توجه اکثر نظام‌های آموزشی بوده است، لذا در این پژوهش سعی شده است با روش اسنادی به بررسی نقش مدرسه و برنامه درسی در شکل‌گیری تربیت جنسی دانش‌آموزان پرداخته شود.

واژه‌های کلیدی: تربیت جنسی، برنامه درسی، مدرسه، دانش‌آموزان

مقدمه

تعلیم و تربیت به شکل رسمی آن برعهده نهادها، سازمان‌ها و موسسات مختلفی است. یکی از مهمترین نهادهای تعلیم و تربیت رسمی، آموزش و پرورش است که در قالب برنامه درسی و سایرفعالیت‌های آموزشی در مدارس و بر اساس دیدگاه ایدئولوژیک جامعه به تربیت دانش‌آموزان می‌پردازد. تربیت بر اساس ابعاد و ساحت‌های وجودی متربیان و توجه به شئون مختلف حیات طیبه به شش ساخت تربیتی تقسیم می‌شود (مبانی نظری تحول بنیادین در نظام تعلیم و تربیت عمومی ایران، ۱۳۹۰)، بعد تربیت جنسی به عنوان یکی از ساحت‌های تعلیم و تربیت از جنبه‌های ظریف و پر لغزش تربیت است (زندوانیان، ۱۳۸۹)؛ تربیت جنسی به عنوان یکی از کارکردهای اساسی و مهم نظام آموزشی مطرح است. اهمیت این بعد از ابعاد تربیتی از آنجا ناشی می‌شود که به عنوان یکی از حوزه‌های چالش‌انگیز تعلیم و تربیت در جوامع مختلف، از جمله جامعه ما است که همواره به دلیل وجود پاره‌ای از ابهامات و سوء تفاهم‌های نظری و فکری و نیز موانع اجرایی، با مشکلات فراوانی دست به گریبان بوده و همین امر زمینه ساز بروز بسیاری از معضلات اجتماعی و انحراف‌های رفتاری در میان نسل جوان شده است (امینی و همکاران، ۱۳۹۰).

انسان‌ها و در رأس آنها انبیاء و علماء به تربیت و آموزش جنسی اهمیت داده و در مقاطع خاصی به آن همت گماشته‌اند (اسماعیلی، ۱۳۸۴)؛ همچنین در قرآن و حدیث و به تبع آن، در کتاب‌های اخلاقی و فقهی، به صورت مستقیم و غیرمستقیم به موضوعات جنسی، در دوره‌های مختلف پرداخته شده است. مقصود از تربیت جنسی، از دیدگاه اسلامی این است که فرد را به گونه‌ای تربیت کنیم که وقتی به سن بلوغ رسید، حلال و حرام را در مسائل جنسی تشخیص دهد؛ به وظایف زناشویی و همسری آگاه باشد؛ از بی بندوباری بپرهیزد و راه و رسم عفت اسلامی خلق و خوی او باشد (فقیهی، ۱۳۸۷).

تربیت جنسی مجموعه اقدامات و تدابیر تربیتی است شامل آموزش آداب و ضوابط، هدایت، مراقبت و به کارگیری اصول روش‌های درست که موجبات رشد غریزه جنسی در جهت تعالی و تکامل شخصیت جنسی کودک فراهم گردد و یا بتواند از این غریزه به نحو مطلوب در رشد فردی و اجتماعی استفاده کند (فریتاس، ۱۳۸۲).

بر اساس پژوهش کونتولا^۱ (۲۰۰۸)، مهمترین هدف تربیت جنسی از نظر معلمان آن است که حس مسئولیت و آگاهی از واقعیت‌های مسائل جنسی را به دانش‌آموزان آموزش دهد. تربیت جنسی یکی از پیچیده‌ترین و مهمترین ابعاد تعلیم و تربیت است که در چگونگی شکل‌گیری شخصیت انسان نقش مهمی داشته و بر افکار، عواطف و رفتارهای وی تأثیرگذار است (اسلامیان، ۱۳۹۴) و به خصوصیات رشدی اجتماعی اخلاقی و فرهنگی توجه دارد (کرکلا، ۲۰۱۰). تربیت جنسی برای همه کودکان و نوجوانان یک جزء حیاتی از کیفیت آموزش و پرورش معاصر است (گولدمن، ۲۰۱۰). در دهه گذشته، تربیت جنسی به یک موضوع مورد علاقه برای مربیان و متخصصان آموزش بهداشت در بسیاری از نقاط جهان (سیلوا، ۲۰۱۳) با هدف آماده کردن جوانان به عنوان شهروند مسئول، سالم و مولد تبدیل شده است (گولدمن، ۲۰۱۰). تربیت جنسی باید با هدف توسعه شخصیت دانش‌آموزان و پرورش لذت احساس انسان بودن، به طوری که آنها می‌تواند در راه مطلوب عمل کنند، باشد. آموزش

1. Kontula

2. crcler

3. Goldman

4. Silva

مسائل جنسی برای دانش‌آموزان شامل دانش علمی و اطلاعات جامع در مورد تمایلات جنسی انسان، نه تنها از جنبه های فیزیولوژیکی بلکه از روانی و اجتماعی است (کیلی، ۲۰۱۲).

نقش برنامه های درسی و مدارس در مدیریت رفتارهای جنسی دانش‌آموزان و ارائه آموزش‌های مناسب در این زمینه مورد توجه اکثر نظام‌های آموزشی بوده است (تورنبال، ۲۰۱۸؛ اسپاستر و همکاران، ۲۰۱۸) همچنان که در نظام آموزشی بسیاری از کشورها به برنامه درسی تربیت جنسی توجه شده است (فرانکور و نونان، ۲۰۰۴). تربیت جنسی در مدارس بعضی جوامع موضوعی آسان نیست و هنوز ترس و اضطراب از صحبت کردن در مورد مسائل جنسی وجود دارد (اسکاتیش، ۲۰۱۰؛ هوکس، ۲۰۱۸). دنمان^۱ (۲۰۱۸) معتقد است که برنامه درسی حدود سنی ۵ تا ۱۶ سال باید بازبینی شوند و تربیت جنسی باید بخشی از برنامه درسی باشد. کینگمن^۲ ۲۰۱۸ نیز بر این امر تأکید می کند که تربیت جنسی باید بخشی از برنامه درسی مدارس باشد. برنامه های درسی امروزه به عنوان قلب نظام‌های آموزشی محسوب می شوند که شامل کلیه فعالیت‌های یادگیری یادگیرنده انواع تجربه های یادگیری پیشنهادهایی در مورد راهبردهای یاددهی- یادگیری و شرایط اجرای برنامه و همچنین دربرگیرنده دانش، مهارت و نگرش ارزشمند برای یادگیری در هر نظام آموزشی هستند (الکساندر، ۲۰۱۸^۳، جنکینس^۴، ۲۰۱۹، مک کرنن^۵، ۲۰۱۷^۶، ارنشتاین و هانکینز^۷، ۲۰۱۹). تکامل زندگی جنسی را نمی توان به طبیعت سپرد و از آموزش و پرورش صحیح آن غفلت کرد؛ بلکه در جهت دستیابی به اهداف مطلوب و جهت دادن به فعالیت‌های جنسی باید کوشش‌ها نمود. فعالیت‌های جنسی بدون جهت دهی صحیح و برخورداری از برنامه معین، مشکلاتی را به وجود خواهد آورد که سلامت جسم و روان را به خطر می اندازد؛ امام علی (ع) نداشتن ادب و محروم بودن از تربیت صحیح را عامل تمامی بدی‌ها دانسته است. با این وصف، والدین و معلمان و مربیان موظف اند با آموزش‌های مستقیم و غیر مستقیم موقعیت را به گونه فراهم آورند که همراه با رشد طبیعی، آگاهی های جنسی و مهارت‌های کنترل در نوجوانان و کودکان افزایش یابد تا به میل و اختیار خود، از خطاهای جنسی اجتناب کنند فقیهی (۱۳۸۷). همه افراد، صرف نظر از جنسیت و یا محل به آموزش مسائل جنسی نیاز دارند (متوری و هنینک، ۲۰۱۵^۸). تربیت جنسی در هنگام تولد شروع میشود و پدر و مادر نقشی حیاتی در این حوزه دارند. نقش معلمان و مدارس ابتدایی در ارائه تربیت جنسی برای کودکان بسیار مهم است (هایس^۹، ۲۰۱۸) در این زمینه تحقیقات نشان می‌دهد

⁵ . Kehily

⁶ . Turnbull

⁷ . Schuster

⁸ . Francoeur.& Noonan

⁹ . Scottish

¹ . Hawkes 0

¹ . Denman 1

¹ . Kingman 2

¹ . Alexander 3

¹ . Jenkins 4

¹ . McKernan 5

¹ . Orrnstein & Hunkins 6

¹ . Mturi & Hennink 7

¹ . Hayes 8

که موفقیت یا شکست یک نوآوری آموزشی به نگرش، دانش و مهارت های معلمان بستگی دارد (بوستن و همکاران؛ ۲۰۱۳؛ استیونس؛ ۲۰۱۴؛ بیتان - فریدلندر و همکاران؛ ۲۰۱۳).

امروزه بیش از هر زمان دیگر نیازمند برنامه تربیت جنسی در سامانه آموزشی و پرورشی ایران هستیم زیرا با پیشرفت تمدن و فناوری و گسترش شبکه های اطلاع رسانی، وسایل ارتباط جمعی جهانی و گسترش و رواج عوامل برانگیزاننده جنسی، وضعیت اسفبار جنسی به وجود آمده و حیات جامعه بشری با مخاطره جدی مواجه شده است بهشتی (۱۳۸۵). در مجموع تربیت و آموزش جنسی به دلایل زیر دارای اهمیت است: ۱. نیازهای جنسی یکی از نیازهای پیشینی انسانهایی است که به بلوغ جنسی رسیده اند و بر اساس هرم مازلو تا زمانی که کمیت‌های (حداقلی) از نیازهای پیشین برآورده نشود نمی توان انتظار داشت انسانها به دیگر نیازهای خود بیندیشند؛ ۲. نگاه روانشناسان مشاوران خانواده و حقوقدانان بسیاری از ناهنجاریهای اخلاقی و اجتماعی مانند تجاوز جدایی و درگیریهای خانوادگی از کاستی یا فزون خواهی جنسی سرچشمه می گیرد (اکبری، ۱۳۹۲). ۳. در جامعه ای که در حال گذر از سنت به مدرنیسم است نگاه دختران و پسران نسبت به جنسیت به همراه سایر آموزش ها می تواند گام مؤثر و کم هزینه تری در این گذر باشد؛ ۴. بروز انواع بیماری‌های رو به گسترش جسمی و روانی و ناهنجاری‌های اخلاقی و اجتماعی نیاز ما را به آموزش جنسی دوچندان می‌کند؛ ۵. بروز بلوغ جنسی و تغییرات بنیادین جسمی و روانی در دانش‌آموزان پرسشهایی برمی‌انگیزد که چنانچه پاسخ مناسبی دریافت نکنند آن را با همسالان خویش در میان گذاشته یا از راه هایی مانند ماهواره و اینترنت و... پاسخ خود را جست و جو می کنند و چه بسا پاسخ درستی دریافت نکنند (فراهانی فرمehینی، ۱۳۹۲). به طور کلی دوره کودکی و نوجوانی دوره فراگیری آموزشهای زیربنایی و اساسی، پایه گذاری عاداتها روابط کودک با دیگران و آغاز پیدایش پاره ای از لغزشها و انحرافها است. اگر به روایتهای اسلامی که در مورد مراحل مختلف رشد آمده است دقت کنیم، در می یابیم که مراحل رشد به سه بخش یا سه هفت سال تقسیم شده‌اند؛ برای نمونه، امام صادق (ع) می فرماید: «اجازه دهید فرزندان تا هفت سالگی بازی کند در هفت سال بعدی تحت تأدیب قرار گیرد و در هفت سال سوم، ملازم شما باشد (فائمی، ۱۳۷۷). به طور کلی بر آن است ضمن توصیف وضعیت مطلوب در عناصر برنامه درسی، وضعیت موجود برنامه درسی تربیت جنسی را ترسیم کند و زمینه شناسایی رویکرد مطلوب تربیت جنسی در نظام آموزشی را فراهم آورد و در عین حال توجه بیش از پیش برنامه ریزان و کارشناسان دفتر تألیف کتب درسی دست اندرکاران نظام آموزش و پرورش را به این قلمرو تربیتی معطوف کرده تا اقدامات و تلاشها در این زمینه با پشتوانه نظری قابل دفاع و با جدیت بیشتر تعقیب شود.

اهمیت و ضرورت تحقیق

یونسکو در سال ۲۰۰۹ تربیت جنسی را فرآیند ارائه اطلاعات و شکل دهی نگرشها، باورها و ارزشها درباره موضوعاتی مهم چون هویت روابط و صمیمیت در گستره عمر (طول عمر) تعریف کرده است. تربیت جنسی باید در یک برنامه ریزی زمانبندی شده متناسب با مقتضیات سنی و به پیروی از عقل و مبتنی بر شناخت نیازها و قابلیت‌های افراد صورت گیرد عدم توجه به شرایط سنی و ذهنی در هر مرحله از رشد و طرح شتابزده مسائل جنسی می‌تواند آسیب زا باشد و ناهنجاری‌های را به وجود آورد که با فلسفه تربیت و رشد ناسازگارند. همچنین بر صاحب نظران حوزه تربیتی و دینی و مشاوران است که با توجه به مقتضیات سنی و زمانی راهکارهای مناسب در این زمینه ارائه دهند در حال حاضر در کشور ما متوسط سن بلوغ کاهش یافته و

1 . Buston	9
2 . Stevens	0
2 . Bitan-Friedlander	1

سن ازدواج در حال افزایش است. همچنین عقاید سنتی در حال تغییرند و کاهش نفوذ و تاثیر خانواده بر رواج، شهرنشینی مهاجرت توسعه گردشگری و ارتباطات جمعی در مجموعه تغییرات وسیعی در رفتار جنسی و اجتماعی به وجود آورده است. در نتیجه نوجوانان امروزی بیش از گذشته در معرض ارتباط جنسی زودرس قرار دارند (امامی نائینی، ۱۳۸۶). طرز تلقی ما از تربیت جنسی در بیشتر جنبه‌ها با اندیشه غرب کاملاً متفاوت است. غرض ما از تربیت جنسی، پرورش و تعدیل و جهت دهی است. برای نمونه وجود شرم و حیا در زمینه تربیت جنسی را یک اصل انسانی دانسته و با آزادی و بی بند و باری در زمینه جنسی کامل مخالفیم (فرهیمینی فراهانی، ۱۳۸۲). به اعتقاد موریس دبس^۲ تغییرات بلوغ مستلزم تربیت جنسی است ولی در خانواده و مدرسه به آن اهمیتی داده نمی‌شود ایمانوئل کانت^۳ نوجوان را بی خبر و در بی گناهی ناشی از بی خبری نگهداشتن را غیرممکن می‌داند و معتقد است که سکوت در رابطه با مسائل جنسی و پرسش‌های کنجکاوانه کودکان و نوجوانان بد را بدتر می‌کند. کوچکتف و لا پیک^۴ بیان کردند که آموزش زود هنگام مسائل جنسی به کودکان و نوجوانان خطر انحراف جنسی و بیماری‌های روانی را افزایش می‌دهد کودک از لحظه تولد متناسب با رشد طبیعی رشد شناختی رشد اجتماعی و عاطفی خود نیازمند مطالبی است و باید فراگیرد فرهیمینی فراهانی (۱۳۸۲) با مطالعه نقش مدرسه در تربیت جنسی بیان کرده که مدارس با برپایی کلاس‌های آموزشی در پیشگیری از مسائل انحرافی مؤثر واقع می‌شوند اسمیت و ورتل (۲۰۱۸) بر ضرورت و اهمیت تربیت و آموزش جنسی تأکید کرده اند زیرا می‌تواند زمینه ساز جامعه سالم و خانواده بانشاط باشد. و همچنین ضرورت های تربیت جنسی استخراج شده از راهنمای بین المللی تربیت جنسی یونسکو (۲۰۱۹)، نشان از اهمیت موضوع و تأثیرات مثبت تربیت جنسی بر رفتار دانش‌آموزان دارد، البته نکته بسیار حائز اهمیت اینکه قوانینی که روی رفتار جنسی حاکم است به طور گسترده در کشورها و فرهنگ‌ها متنوع و متفاوت است و هر کشوری متناسب با ارزش‌ها نگرش‌ها، هنجارها و شرایطی که برای رشد کودکان فراهم می‌کند می‌تواند از آن بهره لازم ببرد ضرورت های تربیت جنسی استخراج شده از راهنمای بین المللی تربیت جنسی یونسکو:

۱. درک و فهم محدود دانش‌آموزان از اصول و روش‌های مؤثر بهداشت جنسی
۲. آسیب پذیری کودکان و نوجوانان در برابر موارد سوء استفاده و بهره کشی جنسی
۳. درک ناکافی دانش‌آموزان از پیامدهای منفی ناشی از بارداری ناخواسته
۴. گسترش بیماری‌های عفونی مانند ایدز
۵. رویارویی دانش‌آموزان با پیام های متعارض و معشوش درباره جنسیت و مسائل جنسی
۶. تشدید اضطراب و نگرانی دانش‌آموزان درباره مسائل جنسی
۷. سکوت و نارضایتی بزرگ سالان (مانند) والدین و معلمان از پرسش‌های دانش‌آموزان درباره مسائل جنسی
۸. بلوغ و فعالیت جنسی پیش از موعد در میان برخی کودکان و نوجوانان
۹. گسترش تمایل به تعویق ازدواج در میان جوانان و در نتیجه افزایش فاصله زمانی بلوغ جنسی تا ازدواج
۱۰. تأکید نهادهای دولتی بر تجهیز دانش‌آموزان به بهداشت و مهارت زندگی مسئولانه ۱۰. گسترش سوءاستفاده جنسی از طریق اینترنت و سایر رسانه ها
۱۱. دانش ناکافی دانش‌آموزان درباره ویروس HIV و راه های صحیح جلوگیری از انتقال آن

2 . Moris Debs 2
 2 . kant 3
 2 . Lopic-Kochaktef 4

۱۲. نیاز به تربیت جنسی برای همه دانش‌آموزان و آموزش خاص برای دانش‌آموزان دارای نیازهای ویژه
۱۳. ضرورت ارائه تربیت جنسی متناسب با تفاوت‌های رشدی و فرهنگی دانش‌آموزان
۱۴. ضرورت تربیت جنسی دانش‌آموزان بر مبنای شواهد علمی معتبر و قابل اعتماد
۱۵. رویارو ساختن دانش‌آموزان با فرصت‌های یادگیری سازمان یافته در جهت حمایت از آنان برای شناخت ارزش‌ها
۱۶. نقش حیاتی تربیت جنسی سازنده در پیشگیری و درمان ناشی از ویروس
۱۷. نقش مؤثر تربیت جنسی سازنده در رشد دانش و نگرش دانش‌آموزان درباره تأثیر ارزشهای فرهنگی HIV
۱۸. اهمیت حیاتی تربیت جنسی از طریق مدرسه به خاطر گستره افراد تحت پوشش و ارائه آموزش رسمی

پیشینه ی مطالعات انجام شده

امیریان زاده، محمدی، امیریان زاده (۱۳۸۶) بر ضرورت ارائه برنامه درسی تربیت جنسی را در جهت جلوگیری از تهاجم فرهنگی، هدایت جنسی، حفظ پاکدامنی جلوگیری از تخلف جنسی، داشتن جامعه ای سالم آمادگی تشکیل خانواده سلامت روان، تاکید کرده اند. ابوالقاسمی و همکارانش (۱۳۸۹) در پژوهش خود نتیجه گرفتند که از دیدگاه مربیان بهداشت مدارس، اولویتهای تربیت جنسی دانش‌آموزان عبارتند از: تغییر فرهنگ در سطح سازمان و نهادها برای تربیت جنسی در مدارس دستورالعمل اجرایی مشخص برای این آموزش ها، تأمین منابع آموزشی، افزایش دانش و مهارت مربیان مدارس برای مدیریت رفتارهای جنسی دانش‌آموزان.

به زعم پور امینی (۱۳۸۴) آموزش‌های مرتبط با تربیت جنسی باید در جهت ایجاد صفت‌ها و رفتارهای جنسی سالم و زدودن صفت‌های ناشایست در افراد، انجام شوند.

بریگس^۵ (۲۰۱۳) در پژوهشی اهداف برنامه های آموزشی تربیت جنسی را در افزایش قابلیت ها و رفتارهای مراقبتی دانش‌آموزان و نیز برای رشد دانش آگاهی، نظام ارزش گذاری، و نگرش های دانش‌آموزان، ذکر کرده است.

کوچتکف^۶ (۲۰۱۹) در مطالعه خود به این نتیجه رسید که جهت‌گیری اصلی تربیت جنسی نباید صرفاً ارائه دانش و اطلاعات مربوط به امور جنسی دانش‌آموزان باشد. بلکه علاوه بر آن، تربیت جنسی باید ابعاد معنوی و روحانی مسایل جنسی را مورد توجه و تأکید خاص قرار دهد. در واقع، از نظر وی هدف تربیت جنسی فقط آموزش اطلاعات مرتبط با آناتومی و فیزیولوژی انسانی نیست بلکه باید بر جوانب معنوی انسانی و روحی امور جنسی تأکید کرد تا این حوزه و کارکرد، شکل و صبغه انسانی به خود بگیرد نه آن که صرفاً در قالب اموری مادی و حیوانی مطرح شوند به طور قطع اهمیت ابعاد معنوی و روحانی تربیت جنسی، کمتر از جنبه های مادی و فیزیکی آن نیست.

بر اساس پژوهش کونتولا^۷ (۲۰۱۸)، مهمترین هدف تربیت جنسی از نظر معلمان آن است که حس مسئولیت و آگاهی از واقعیت‌های مسایل جنسی را به دانش‌آموزان آموزش دهد.

در ادامه به مهمترین مطالعات پژوهش‌های انجام شده در حوزه برنامه درسی تربیت جنسی که یافته‌هایی را در خصوص عنصر محتوا در برنامه تربیت جنسی ارائه کرده اند اشاره می شود و سپس در جدول ۲ به طور خلاصه اهم نتایج پژوهش‌ها ارائه می‌شود.

2 . Bridgs	5
2 . Kutckef	6
2 . Kontula	7

فرم‌هینی فراهانی (۱۳۸۳) ضمن تأکید بر گنجانده حوزه تربیت جنسی در محتوای درسی دوره متوسطه، بر ارائه محتوای مناسب و برنامه آموزش جنسی مبتنی بر معنویت و تعالیم آسمانی و دینی تأکید کرده است. وی همچنین اذعان می‌دارد که از نظر دانش‌آموزان والدین و معلمان دوره متوسطه باید در حوزه تربیت جنسی به طور عمده شیوه‌های کنترل و تعدیل غریزه جنسی، تشریح نکات بهداشتی در سنین بلوغ تأثیرات دوست در سلامت یا سقوط فرد، اخلاق جنسی و آگاهی از خطرات و امراض جنسی را به دانش‌آموزان آموزش دهند.

اسماعیلی و همکاران (۱۳۸۴) نیز در تحقیق خود بر ضرورت اطلاع‌رسانی به نوجوانان در مورد تغییرات فیزیولوژیکی ناشی از بلوغ و رعایت چهارچوب‌های مذهبی و ارزش‌های اجتماعی هنگام ارائه آموزش‌های جنسی، به اشاره نمودند. ساکت^۸ (۲۰۱۹) با توجه به نقش و اهمیتی که برای تربیت جنسی در مراکز آموزشی به ویژه مدارس متوسطه قایل است از حوزه‌ای تحت عنوان "تربیت جامع جنسی" نام برده و تأکید می‌کند، که این حوزه باید مجموعه‌ای از اطلاعات و آگاهی‌های مفید و سازنده را در زمینه رفتارهای سالم جنسی به دانش‌آموزان منتقل نموده و آموزش دهد تا آنها بتوانند، در موارد مقتضی تصمیم‌های آگاهانه‌ای را در این زمینه اتخاذ نمایند و ضمن اینکه، آگاهی و بصیرت در زمینه امور و فعالیت‌های جنسی، مانع ایجاد اضطراب و فشار روانی در میان دانش‌آموزان می‌گردد.

سنجاکار^۹ (۲۰۱۹) در پژوهشی تحت عنوان گفتگو با معلمان درباره مسایل، چشم‌اندازها و مسئولیت‌ها در جهت رشد برنامه درسی جامع تربیت بهداشت جنسی برای دانش‌آموزان و معلمان اشاره نموده که مکالمات با معلمان نشان داد که یادگیری و آموزش سلامت جنسی در اسلام نه "تابو" و نه خلاف اسلام بلکه یادگیری مورد نیاز و اجباری برای هر مسلمانی واجب است. در عین حال در پژوهش مذکور نشان داد، آن دسته از معلمان که تلاش کرده‌اند نگرش‌های طبیعی، سالم و حس‌بردباری نسبت به امور جنسی را آموزش داده و صادقانه با دانش‌آموزان در این زمینه گفتگو کرده و تجارب شخصی خویش را برای آنان بیان کرده و از روش‌های مختلفی؛ همچون نمایش ایفای نقش و سخنرانی استفاده کرده اند، موفق شده اند که سطح آگاهی و شناخت بهتر و بیشتری را در زمینه رفتار جنسی در دانش‌آموزان ایجاد کنند.

راس^{۱۰} (۲۰۱۰) در خصوص مطالعات انجام شده در کشورهای سوئد و دانمارک گزارش می‌دهد که مدارس بیشترین سهم را در تربیت جنسی کودکان و نوجوانان برعهده دارند. محتوای آموزشی تربیت جنسی در مدارس این کشورها بر حوزه ارتقای آگاهی‌های جنسی متمرکز است؛ زیرا با توجه به شیوع بیماری‌های مقاربتی، مسری و کشنده، ارائه و کسب آگاهی‌های جنسی مهم است.

مایکل^{۱۱} (۲۰۱۷) با مجادله انگیز خواندن تربیت جنسی از گنجانده شدن این حوزه در قالب برنامه‌های درسی مدارس حمایت کرده و تأکید می‌کند که تربیت جنسی در این مدارس باید دانش‌آموزان را با انواع مختلف رفتارهای جنسی، روش‌های حفظ و مراقبت جنسی و نیز آثار عاطفی، روانی و جسمانی ناشی از فعالیت‌های جسمی آشنا کرده و در عین حال، امکان طرح و پاسخ به سؤالات مختلف دانش‌آموزان را در زمینه مسایل جنسی فراهم می‌سازد. مک‌گور، گلیسون (۲۰۱۰) با بررسی نگرش‌های والدین نوجوانان نسبت به گنجانده شدن جهت‌گیری جنسی و هم‌جنس‌گرا هراسی در برنامه درسی مدارس راهنمایی

2 . sucet	8
2 . sanjadkar	9
3 . Rus	0
3 . Maykel	1

ایرلند اشاره نمودند که اکثریت اولیاء موافق قرار دادن راهنماییهای جنسی و ترس از هم جنس گرایی در برنامه درسی مدارس بودند .

پژوهش هائولو^۳ و همکاران (۲۰۱۶) ظرفیتهای اینترنت برای تربیت جنسی را مورد توجه قرار داده و بر استفاده مراکز آموزشی از ابزار اینترنت جهت افزایش سطح دانش و آگاهی جنسی، بهداشت جنسی و تغییر نگرشهای آنان نسبت به امور جنسی تأکید می کند.

نتایج پژوهش گابریل (۲۰۱۸) نشان داد از دیدگاه والدین دانش آموزان، محتوای آموزشی جنسی باید در مورد بیولوژی، جنبه های جامعه شناسی، بروز غریزه جنسی و روشهای جلوگیری از بارداری باشد.

روس^۳ (۲۰۱۰) در پژوهش خود به طور مستند نشان می دهد که درصد بالایی از معلمان (۷۰٪) معتقدند که آموزش ایدز و راه های انتقال آن باید در برنامه درسی دوره ابتدایی گنجانده شود.

مک کی و هالویتی^۴ (۲۰۱۸) در پژوهش خود بیان می کنند که درصد بالایی از جوانان (۸۹٪) معتقدند که مدارس به عنوان منبع اصلی باید در زمینه بهداشت جنسی آموزش های لازم را به دانش آموز ارائه دهد.

کرکلر^۵ معتقد است تربیت جنسی در معنای جامع و فراگیر^۳ خود ناظر بر سه حوزه اساسی یعنی: بهداشت جنسی^۷، اخلاق جنسی^۸ و آینده جنسی^۹ است. از نظر این صاحب نظر، اولین قدم در زمینه تربیت جنسی همانا آموزش و ارتقای سطح اطلاعات و آگاهی های مرتبط با بهداشت جنسی است. به همین دلیل آموزش و ارائه اطلاعات در زمینه چگونگی پیدایش نطفه، دوران بارداری و چگونگی رشد نوزاد در رحم پدید آمدن اولین نشانه جنسی در نطفه، هویت جنسی، چگونگی انتقال ژن از والدین به فرزندان، دارای ضرورت است بر ایجاد عواطف جنسی مثبت^۴، ارائه اطلاعات درست در مورد تغییر و تحول جنسی^۱ اگر نوجوان، خودکنترلی جنسی^۲ و رعایت حد اعتدال در ارضای غریزه جنسی تأکید می نماید. در نهایت کرکلر در مورد آینده جنسی آموزش و ارائه اطلاعات و مهارتهای مرتبط آماده سازی جوانان و جوانان برای زندگی مشترک توأم با عشق و تفاهم، احترام نسبت به جنس مخالف، ارزش گذاری^۳ و پذیرش وی، شناخت احساسات جنس مخالف برقراری ارتباط کلامی و غیر کلامی.

کالینس^۴ و همکاران (۲۰۱۲) برنامه درسی تربیت جنسی در مقطع متوسطه را در دو طبقه کلی قرار می دهند؛ برنامه درسی مبتنی بر تربیت جامع جنسی^۵ و برنامه درسی صرفاً محدود و مقید کننده. در حالی که برنامه مقید کننده صرفاً بر منع روابط

3 . Hualou	2
3 . Rus	3
3 . Mc Kay & Holowaty	4
3 . Crcler	5
3 . Comprehensive	6
3 . Sexual Hygiene	7
3 . Sexual Moral	8
3 . Sexual Future	9
4 . Positive Sexual Attitudes	0
4 . Sexual Transformations	1
4 . Sexual Self-Control. Appreciation	
4 . Appreciation	3
4 . Collins	4
4 . Comprehensive Sex Education ^۶	

جنسی نزدیک تأکید کرده و ارائه و آموزش اطلاعات آگاهی‌های مرتبط با زمینه‌های جنسی به دانش‌آموزان تا قبل از ازدواج امتناع می‌کند، برنامه درسی تربیت جامع - جنسی بر تدریس و آموزش مسایل جنسی ناشی از اقتضاعات دوره بلوغ ایجاد نگرش‌های مناسب نسبت به امور جنسی، تولید مثل و آگاهی در مورد خطرهای ناشی از بیماری‌های جنسی نظیر ایدز و ... می‌کند.

زیمرن و همکاران (۲۰۱۸) در پژوهشی از مدارس خواستند تا یکی از سه برنامه زیر را در مطالعه ای شبه تجربی و دخالتی تدریس کنند: برنامه استاندارد مدارس درباره ایدز و پیشگیری از بارداری، برنامه آموزشی کاهش ریسک یا نسخه تغییر یافته از برنامه کاهش ریسک که برای افراد شدیداً احساسی و کسانی که بدون ریسک تصمیم می‌گیرند سازگاری شده بود، به این نتیجه رسیدند که تفاوت مشهوری در تأثیر نسخه معمول و سازگار شده کاهش ریسک برای کل جامعه آماری یا برای افراد شدیداً احساسی و کسانی که بدون فکر تصمیم می‌گیرند، به صورت جداگانه وجود نداشت. دانش‌آموزان از هر دو گروه دخالتی؛ در کوتاه مدت رشد دانشی داشتند. دانش‌آموزانی که تحت برنامه استاندارد مدرسه شان قرار گرفتند بیش از آنهایی که در یکی از برنامه‌های دخالتی شرکت داشتند به سمت تماس جنسی گرایش داشتند و اشاره نمودند برای کم کردن رفتارهای پرخطر در افراد شدیداً احساسی و کسانی که بدون فکر تصمیم می‌گیرند کار بیشتری باید انجام شود تا راه‌های بهتری کشف شود. دخالت‌های کاهش ریسک در قیاس برنامه معمول آموزشی، آغاز رابطه جنسی را ۱۲ تا ۱۸ ماه بیشتر به تأخیر انداخت و این تأثیرات در سیاه پوستان بیش از سفیدپوستان بود.

نتایج پژوهش فیشر و فیشر^۴ (۲۰۱۸) نشان می‌دهد که آموزش بهداشت جنسی هنگامی بیشترین کارایی را دارد که فقط جنبه اطلاع رسانی صرف نداشته باشد بلکه باید شامل فرصت‌های انگیزشی و ایجاد مهارت^۷ باشد. هم چنین دانش‌آموزان خواهان آن هستند که برنامه جامع بهداشت جنسی^۸ در بردارنده اطلاعاتی مفصل در مورد موضوع‌های بهداشت باشد.

روش تحقیق

روش پژوهش حاضر، توصیفی-تحلیلی است. بدین منظور مفاهیم مرتبط با موضوع پژوهش، گردآوری و به کشف خطوط اصلی اندیشه‌های صاحب نظران تعلیم و تربیت پرداخته شده تا بتوان از مجموعه مفاهیم و ساختارهای مفهومی بدست آمده در جهت تبیین دقیق‌تر ماهیت و چگونگی تربیت جنسی در نظام آموزشی کشور، استفاده نمود.

یافته‌ها :

نقش برنامه درسی و مدرسه در شکل‌گیری تربیت دانش‌آموزان از اهمیت ویژه‌ای برخوردار می‌باشد، در این راستا توجه به این امر در تمام مؤلفه‌های برنامه درسی باید با نگاهی متخصصانه انجام گیرد برای مثال در نظام تعلیم و تربیت، هدف به وضع مطلوبی گفته می‌شود که لازم است برای تحقق آن فعالیت‌های مناسب تربیتی انجام گیرد. هر عملی دارای اهدافی است. تربیت جنسی نیز به عنوان ساحتی مهم از تعلیم و تربیت باید اهدافی را دنبال کند با توجه به اینکه اهداف برنامه درسی تربیت جنسی به محتوای مرتبط با آنها جهت می‌دهند، تدوین اهداف برنامه درسی تربیت جنسی نیاز به اهتمام و دقت ویژه‌ای دارد.

4 . Fisher & Fisher

4 . Motivational and Skill Building Opportunities

4 . Comprehensive Sexual Health Education Program

محتوای برنامه درسی مبتنی بر تربیت جنسی به عنوان یکی از کارکردهای مهم نظام آموزشی درصدد انتقال آموزش و مجموعه ای از اطلاعات آگاهی‌ها و شناخت و نگرش‌ها و عواطف و قابلیت‌ها و مهارت‌های مربوط به مسائل جنسی است. بدون تردید محتوا و روش یا چگونگی ارائه این شناخت مواد و مهارت‌ها وابسته به نگاه و رویکرد کلان نظام آموزشی و ارزش‌های فرهنگی و اجتماعی هر جامعه است. محتوا باید ناظر بر هدف‌ها بوده و ریشه در فرهنگ و ارزش‌های جامعه داشته باشد. معمولاً در انتخاب محتوا باید به علوم مختلف نگاه ترکیبی و تلفیقی داشت، ولی از آنجایی که تربیت جنسی قرابت نزدیکی با تربیت دینی دارد و از جنبه‌های ظریف و پردازش تربیت است که در شکل‌گیری شخصیت انسان نقش بسزایی دارد؛ لذا مهمترین منبع اساسی برای محتوای برنامه درسی، قرآن، سنت، عقل و فطرت است که بر مبنای آن ارزش‌ها و فلسفه اسلامی تدوین می‌شود. بعد از، قران ارزش‌های اسلامی مرتبط با تربیت جنسی، فرهنگ، حیا و محبوبیت شرم و حیا، کرامت انسانی و جامعه سالم و ازدواج و فرزند صالح از اصولی است که در تعیین محتوای مناسب نقش مهمی دارد. بعد از تعیین ارزش‌های اسلامی جامعه اصول حاکم بر آموزش و پرورش منطبق بر منابع سه‌گانه نیاز جامعه، (نیاز دانش‌آموزان و ساخت دانش) تعیین می‌گردد. اصول حاکم می‌تواند درک ویژگی‌های زیستی و بدنی خود دانش مربوط به سلامت جنسی و هویت جنسی امنیت و هدایت جنسی باشد که در تعیین محتوای برنامه نقش مهمی ایفا میکند در مرحله بعد توجه به ویژگی‌هایی مانند جامعیت، حمایت و مشارکت، والدین دانش‌آموزان معلمان و متخصصان تعلیم و تربیت و سلامت و متخصصان برنامه‌ریزی درسی و استفاده از جدیدترین موضوعات و دانش مرتبط با تربیت جنسی در تدوین محتوای مناسب دوره بطور جدی مدنظر است. محتوای برنامه درسی تربیت جنسی مبتنی بر:

۱. اصل توجه به ارزش‌ها و فلسفه تربیت جنسی از منظر اسلام،
 ۲. اصل توجه به منابع مبتنی بر ارزش‌ها جهت تعیین محتوای مناسب (قرآن، سنت، عقل، فطرت)،
 ۳. اصل توجه به اصول حاکم بر آموزش و پرورش، است.
- همچنین طراحی و تدوین منابع محتوای برنامه درسی تربیت جنسی بر اساس سه منبع اطلاعاتی حوزه برنامه درسی (دانش، نیاز دانش‌آموز نیاز جامعه) باید بر اصول زیر پایدار باشد:

- اصل حفظ ارتقای کرامت انسانی
- اصل شناخت تفاوت‌های جنسی
- اصل حفظ و ارتقای آزادی فردی
- اصل احترام به هویت جنسی زن و مرد
- اصل توجه و اعتدال در ارضای نیازهای جنسی
- اصل حدود روابط شرعی
- اصل توجه به مسائل روز جامعه و ارائه محتوای مفید و سازنده
- اصل تناسب محتوا با سن دانش‌آموز (توجه به ویژگی‌های رشدی و عاطفی دانش‌آموزان)

لازم به اشاره است که تربیت جنسی مؤثر می‌تواند برای نوجوانان و جوانان متناسب سن، ایشان هم از نظر فرهنگی و هم نظر علمی ارائه شود تربیت جنسی شامل فرصت‌های ساختاربندی شده برای جوانان و بررسی نگرش‌ها و ارزش‌های مناسب و تمرین تصمیم‌گیری و مهارت‌های دیگر زندگی است که برای توانمند کردن آنها در انتخاب‌های آگاهانه درباره زندگی جنسی شان لازم

و ضروری خواهد بود. بر اساس پژوهش کونتولا^۴ (۲۰۱۰) مهمترین هدف تربیت جنسی از نظر معلمان آن است که حس مسئولیت و آگاهی از واقعیت‌های مسائل جنسی را به دانش‌آموزان آموزش دهد. تربیت جنسی یکی از پیچیده‌ترین و مهمترین ابعاد تعلیم و تربیت است که بر چگونگی شکل‌گیری شخصیت انسان نقش مهمی داشته و بر افکار و رفتارهای آنها تاثیرگذار بوده و به خصوصیات رشد اجتماعی، اخلاقی و فرهنگی توجه دارد تربیت جنسی برای همه کودکان و نوجوانان یک جزء حیاتی از کیفیت آموزش و پرورش معاصر است. در این بین رسالت برنامه درسی و مدرسه در قبال اجرای موضوع تربیت جنسی عبارت است از:

- تربیت جنسی به عنوان یکی از کارکردهای اساسی و مهم نظام آموزشی مطرح می‌باشد. اهمیت این بعد از ابعاد تربیتی از آنجا ناشی می‌شود که به عنوان یکی از حوزه‌های چالش‌انگیز تعلیم و تربیت در جوامع مختلف از جمله جامعه ما است که همواره به دلیل وجود پاره‌ای از ابهام‌ها و سوءتفاهم‌های نظری و فکری و نیز موانع اجرایی با مشکلات فراوانی دست به گریبان بوده و همین امر زمینه‌ساز ایجاد و بروز بسیاری از معضلات اجتماعی و انحراف‌های رفتاری در میان نسل جوان شده است.
- نظام آموزشی بسیاری از کشورها به برنامه درسی تربیت جنسی توجه کرده است. تربیت جنسی در مدارس بعضی جوامع، موضوعی آسان نیست و هنوز ترس اضطراب از صحبت کردن در مورد مسائل جنسی وجود دارد.
- اسکاتیش^۵ (۲۰۰۹) معتقد است برنامه درسی دانش‌آموزان از ۵ تا ۱۶ سالگی باید بازبینی شود و تربیت جنسی باید بخشی از برنامه درسی باشد که این موضوع نیز بر این امر تاکید می‌کند که تربیت جنسی باید بخشی از برنامه درسی مدارس باشد. برنامه‌های درسی امروزه به عنوان قلب نظام‌های آموزش محسوب می‌شوند که شامل کلیه فعالیت‌های یادگیری یادگیرنده، انواع تجربه‌های یادگیری پیشنهادهایی در مورد راهبردهای یاددهی-یادگیری و شرایط اجرای برنامه و همچنین دربرگیرنده دانش مهارت و نگرش ارزشمند برای یادگیری در هر نظام آموزشی است دوره کودکی و نوجوانی دوره فراگیری آموزش‌های زیربنایی و اساسی، پایه‌گذاری عادت‌ها روابط کودک با دیگران و آغاز پیدایش لغزش‌ها و انحراف‌هاست.
- تکامل زندگی جنسی را نمی‌توان به طبیعت سپرد. بلکه بایستی از آموزش و پرورش صحیح کمک گرفته و در جهت دستیابی به اهداف مطلوب و جهت دادن فعالیت‌های جنسی کوشش نمود.
- فعالیت‌های جنسی بدون جهت‌دهی صحیح و برخورداری از برنامه این مشکلات را به وجود خواهد آورد که سلامت جسم و روان را به خطر می‌اندازد. با این وضع والدین و معلمان و مربیان موظفند آموزش‌های مستقیم و غیرمستقیم هویتها را به گونه‌ای فراهم آورند که همراه با روش طبیعی آگاهی‌های جنسی و مهارت‌های کنترل در نوجوانان و کودکان افزایش یابد.
- فقیهی و رنج دوست بیان میدارند خانواده‌هایی که به مسائل تربیتی و بهداشتی توجه دارند قبل از فرارسیدن دوران بلوغ کودکان آنها را با مسائل بلوغ آشنا می‌سازند. نوع برداشت والدین از مسئله بلوغ در تربیت روانی، جسمانی، اجتماعی و عاطفی آنان تاثیر می‌گذارد نا آگاهی خانواده‌ها و سایر مسئولان، تربیتی کودکان و نوجوانان را در زمینه برخورد با مسئله بلوغ مخصوصاً بلوغ جنسی، مشکلات عدیده‌ای دربردارد.

4 . Kontola 9
5 . Skatish 0

اهداف جزئی مدرسه و برنامه درسی تربیت جنسی عبارت است از:

- در دهه گذشته تربیت جنسی به یک موضوع مورد علاقه برای مربیان و متخصصان آموزش بهداشت در بسیاری از نقاط جهان با هدف آماده کردن جوانان به عنوان شهروند مسئول سالم و مولد تبدیل شده است.
 - تربیت جنسی باید با هدف توسعه شخصیت دانش‌آموزان و پرورش احساس لذت بردن از انسان، بودن طوری که آنها بتوانند در راه مطلوب عمل کنند باشد. آموزش مسائل جنسی برای دانش‌آموزان شامل دانش علمی و اطلاعات جامع در مورد تمایلات جنسی انسان و تنها از جنبه‌های فیزیولوژیکی، بلکه به لحاظ روانی و اجتماعی است.
- با وجود اهمیت مسئله تربیت جنسی تلاش‌چندانی در راستای آموزش آن صورت نگرفته است. یکی از دلایل آن به نظر می‌رسد آگاهی اندک والدین و مربیان از حمیت تربیت جنسی باشد. نکته اساسی در اینجا این است که هم خانواده و هم مدرسه در تربیت جنسی کودکان و نوجوانان مؤثر هستند. اما والدین و مربیان اطلاعات و توانمندی کافی برای تربیت جنسی دانش‌آموزان را دارا نیستند (فرهمینی فراهانی، ۱۳۸۳). نقش برنامه‌های درسی مدارس در مدیریت رفتارهای جنسی دانش‌آموزان و ارائه آموزش‌های مناسب در این زمینه مورد توجه اکثر نظام‌های آموزشی بوده است. همه افراد صرف نظر از جنسیت و یا محل، به آموزش مسائل جنسی نیاز دارند. تربیت جنسی در هنگام تولد شروع می‌شود و پدر و مادر نقش کلیدی را بازی می‌کنند. نقش معلمان و مدارس ابتدایی در ارائه تربیت جنسی برای کودکان مهم است. در این زمینه تحقیقات نشان داده است موفقیت یا شکست یک نوآوری آموزشی به نگرش دانش و مهارت‌های معلمان بستگی دارد. بنابراین امروز بیش از هر زمان دیگر نیازمند برنامه تربیت جنسی در سامانه آموزشی و پرورشی ایران هستیم زیرا با پیشرفت تمدن و فناوری و گسترش شبکه‌های اطلاع‌رسانی، وسایل ارتباط جمعی جهانی و گسترش و رواج عوامل برانگیزاننده جنسی، وضعیت اسفبار جنسی به وجود آمده و حیات جامعه بشری با مخاطره جدی مواجه شده است. در مجموع تربیت و آموزش جنسی به دلایل زیر دارای اهمیت است:

- نیازهای جنسی یکی از نیازهای پیشینی انسان است که به بلوغ جنسی رسیده اند و بر اساس هرم مازلو تا زمانی که کمیت‌های حداقلی از نیازهای پیشین برآورده نشود نمی‌توان انتظار داشت انسانها به دیگر نیازهای خود بیندیشند.
- از نگاه روانشناسان و مشاوران خانواده و حقوقدانان بسیاری از ناهنجاری‌های اخلاقی و اجتماعی مانند تجاوز، جدایی و درگیری‌های خانوادگی از کاستی و فزون‌خواهی جنسی سرچشمه می‌گیرد.
- در جامعه ای که در حال گذر از سنتی به مدرنیسم است نگاه دختران و پسران نسبت به جنسیت به همراه سایر آموزش‌ها می‌تواند گامی مؤثر و کم هزینه تری در این گذر باشد.
- بروز انواع بیماری‌های رو به گسترش جسمی، روانی و ناهنجاریهای اخلاقی و اجتماعی؛ نیاز به آموزش جنسی را دو چندان می‌کند.

بروز بلوغ جنسی و تغییرات بنیادین جسمی و روانی در دانش‌آموزان پرسشهای برمی‌انگیزد. چنانچه پاسخ مناسب دریافت نکنند، آن را با همسالان خویش در میان گذاشته یا از راه‌هایی مانند ماهواره و اینترنت پاسخ خود را جستجو میکند و چه بسا از پاسخ درستی دریافت نکنند (فراهانی، ۱۳۹۲).

ابعاد مدرسه و برنامه درسی تربیت جنسی عبارت است از:

۱- ویژگی‌های ابعاد شناختی مدرسه و برنامه درسی تربیت جنسی:

- شناخت تکالیف و وظایف و مسئولیت پذیری

- شناخت خصوصیات و ویژگی‌های جنسی خود
- توجه به هدایت جنسی
- شناخت مفاهیم اخلاقی و دینی
- شناخت تفاوت‌های جسمانی و جنسی
- شناخت هنجارهای مورد پذیرش جامعه
- شناخت حدود روابط با جنس مخالف

۲- ویژگی‌های ابعاد نگرشی مدرسه و برنامه درسی تربیت جنسی:

- حضور خدا در راس و کانون هستی
- توجه به ابعاد روحانی و معنوی مسائل جنسی
- درک حد تعادل و دوری از افراط و تفریط
- درک تفاوت‌های جنسی و جنسیتی
- درک جایگاه حریم در روابط دختر و پسر

۳- ویژگی‌های ابعاد مهارتی مدرسه و برنامه درسی در تربیت جنسی:

- آموزش رعایت حدود روابط با جنس مخالف و محارم
- افزایش توانایی در تعدیل و کنترل غریزه جنسی
- افزایش عزت نفس و خودباوری در فرد
- آموزش تکنیک‌های مؤثر مانند حیا عفاف، پاکدامنی، حجاب و ...
- آموزش مسائل بهداشت جنسی و سلامت روان
- توانایی برطرف ساختن نیازهای عاطفی فرزند توسط والدین

۴- ویژگی‌های ابعاد عاطفی مدرسه و برنامه درسی در تربیت جنسی:

- آستانه زمانی حیات جنسی در کشورها و مناطق مختلف جهان متفاوت است و به عوامل، اجتماعی، اقتصادی، جغرافیایی، قومی و توارث بستگی دارد. البته باید توجه داشت که در مورد سن بلوغ بین کارشناسان اختلاف نظر است اما بیشتر آنان بر این عقیده اند که شروع بلوغ در دختران ۹ تا ۱۶ سال و در پسرها ۱۰ تا ۱۷ سالگی است اما آنچه مور، مورد توافق همگی است بلوغ زودرس دختران نسبت به پسران است.
- نقش بلوغ تنها به جنبه‌های جنسی ختم نمی‌شود بلکه از آنجا که دوران، نوجوانی زمان ساخت هویت و شخصیت یک فرد نیز محسوب می‌شود، بر آن نیز تاثیر می‌گذارد این تاثیرها می‌تواند به صورت اختلالات شخصیتی ذیل جلوه گر شود:

الف) بدبینی: نوجوانان و کودک به هیچ کس اعتماد نداشته دائما نگران آسیب دیدن و فریب خوردن از دیگران می‌باشند. در ذهن خود تهدیدهایی از طرف دیگران ترسیم میکنند و به دنبال آن موضع دفاعی می‌گیرند زود عصبانی می‌شوند و به انتقاد یا پیشنهاد دیگران اهمیتی نمی‌دهند مسائل کوچک را بزرگ می‌بینند و زندگی را بر خود و دیگران دشوار می‌سازند.

ب) شخصیت منزوی کناره گیر مردم گریز و اجتماع ناپذیر می‌باشند، دوستان کمی دارند، بی تفاوت بوده، به ندرت به دنبال تفریح و حضور در فضاهای باز می‌روند.

ج) شخصیت بی ثبات این گونه افراد قدرت مواجهه با مشکلات را ندارند روابط ایشان سطحی و فاقد صمیمیت است. و برای آینده خویش هدف مشخصی ندارند. این گونه اشخاص برای رسیدن به اهداف خویش از خشونت روی گردان نیستند و ممکن است به انواع انحرافات اخلاقی و بزهکاری مبتلا شوند.

حال این سؤال مطرح می‌شود که نقش نظام آموزشی در تبیین برنامه درسی مبتنی بر فرایند تربیت جنسی چیست؟ یکی از مسائلی که در فرآیند تعلیم و تربیت به عنوان یک چالش و دغدغه مهم و اساسی محسوب می‌شود، بحث تربیت جنسی افراد است تربیت جنسی مدخلی پرچالش، ژرف مهم و دقیق است که همواره به دلیل وجود پاره ای از ابهامها و سوء تفاهم‌های فکری و نظری و نیز موانع اجرایی با مشکلات فراوانی دست به گریبان بوده است و همین امر زمینه ساز بسیاری از معضلات اجتماعی و انحراف‌های رفتاری در میان نسل جوان و به تبع آن صرف هزینه های سنگین جهت مقابله با این انحرافات برای نهادها و سازمان‌های ذیربط است. در این میان نقش نظام آموزش و پرورش و برنامه های درسی در فرایند تربیت جنسی دانش‌آموزان تعیین‌کننده، چالش برانگیز و تحول آفرین است. برنامه‌های درسی که شامل کلیه فعالیت‌های یادگیری انواع تجربه های یادگیری پیشنهادهایی در مورد راهبردهای یاددهی- یادگیری و شرایط اجرای برنامه و همچنین در برگزیده، دانش مهارت و نگرش ارزشمند برای یادگیری در هر نظام آموزشی است. لذا در راستای تحقق اهداف مرتبط با تربیت جنسی دانش‌آموزان در نظامهای آموزشی باید توجه ویژه ای به تدوین و اجرای مطلوب برنامه های درسی تربیت جنسی مبذول شود نقش برنامه های درسی مدارس در مدیریت رفتارهای جنسی دانش‌آموزان و ارائه آموزش‌های مناسب در این زمینه، مورد توجه نظام آموزشی بوده است. بازبینی و توسعه برنامه های درسی تربیت جنسی در نظامهای آموزشی و مدارس، موضوع آسانی نیست و هنوز ترس و اضطراب از پرداختن به مسائل مرتبط با تربیت جنسی در قالب برنامه های درسی وجود دارد. آیت الله ابراهیم امینی در این باره می‌گوید «پدران و مادران مسئول نمی‌توانند نسبت به گزینه جنسی فرزندانشان بی تفاوت باشند و در این باره برنامه ای نداشته باشند؛ زیرا تربیت جنسی یکی از دشوارترین و حساسترین انواع تربیت ها است. اندک اشتباه و غفلتی در اینباره ممکن است کودکان را به وادیهای فساد و تباهی بکشاند» (امینی، ۱۳۶۸). همچنین موریس دبس می‌گوید: «تغییرات بلوغ به معنای اخص کلمه مستلزم تربیت جنسی است ولی هنوز نه در خانواده به این تربیت اهمیت کافی داده می‌شود و نه در مدرسه اغلب اوقات پدر و مادر از بجا آوردن وظیفه شانه خالی میکنند و دبیران نیز خود را به کوی میزنند، در صورتی که باید این نکته را خوب به خاطر داشت که تربیت جنسی جزء لاینفک وظایف مربیان است. اگر ما مسأله جنسی را از لحاظ اهمیت در ردیف سایر فعالیت‌های انسانی قرار دهیم بسیاری از مشکلاتی که امروز ظاهراً وجود دارد از میان خواهد رفت». نیز دین مبین اسلام که آیین صحیح زندگی را به مردم می‌آموزد در زمینه مسائل جنسی بی تفاوت نیست بلکه توجه خاصی به آن نموده است. شاید علت آن هم این باشد که گزینه جنسی بر اغلب مسائل انسانی، اعم از مادی و معنوی، تأثیرگذار است و سرنوشت انسان را دستخوش تغییر و تحول می‌گرداند از این رو افرادی که توانسته‌اند گزینه جنسی خود را تعدیل نمایند و زمام آن را به دست بگیرند، در زمینه های دیگر، تربیت راحت تر به پیش رفته اند در عصر حاضر که اختراع رسانه های صوتی و تصویری گوناگون و پیشرفته و دسترسی آسان، کودکان نوجوانان و جوانان به آنها در گوشه و کنار شهر و روستا خانواده های مسلمان را با نگرانی شدیدی روبه رو نموده است، ضروری مینماید تا با تحقیق بیشتر در این زمینه، گامی اگرچه ابتدایی در جهت شناخت ابعاد گوناگون تأثیرپذیری انسان در امور جنسی و عوامل تأثیرگذار بر رفتار جنسی وی برداشته شود، و به گونه ای با اشراف والدین و مربیان بر ساحت های رفتارهای جنسی متربی زمینه بهتری برای ارشاد و هدایت او فراهم آید (دوایی، ۱۳۷۱). از این رو از اهمیت پرداختن به مسأله بلوغ نباید غفلت کرد و به سادگی از کنار آن گذشت. نمیتوان نوجوان را در این

زمینه به حال خود رها کرد بلکه باید او را در جریان دگرگونی ها و تحولات جنسی، جسمی و روحی این دوره قرار داد. اگر مربیان و والدین از این مسأله غفلت ورزند و باری به هر جهت از کنار آن بگذرند، آفات و آسیب‌هایی نوجوان را تهدید می‌نماید (رنج دوست، ۱۳۹۴).

از موضوعات مهم برای رفع مشکل گزینه جنسی در برنامه درسی راه حل‌های مختلفی ارائه شده است. برای مثال: برای تربیت جنسی و کنترل گزینه جنسی جوانان راه حل اساسی را ازدواج دانسته اند به همین خاطر اسلام تاکید فراوان بر امر مقدس ازدواج دارد. پیامبر اکرم (ص) فرموده است: «هیچ بنائی در اسلام پایه ریزی نشده که نزد خداوند از ازدواج محبوبتر و عزیزتر باشد». راه حل دیگر، اشتغال است از مسائل مهم و اساسی، جوان مسأله شغل اوست اشتغال جوان از جهاتی مورد اهمیت است از سوئی در اسلام کار و اشتغال یک ارزش محسوب می‌شود و از بیکاری و تنبلی به شدت نکوهش شده است و اشتغال و نوع آن در جامعه مایه اعتبار اجتماعی جوان است و از طرفی دیگر اشتغال وسیله تامین معیشت است و فقر اقتصادی تا حدودی فقر فرهنگی و اخلاقی را برای جوان به همراه دارد. بدین سبب در مکتب اهل بیت (ع) تاکید بسیاری بر اصل کار و اشتغال و هم بر نوع کار متناسب و آبرومندانه شده است. بلکه از حقوق لازم فرزند جوان بر والدین محسوب شده است (قائمی، ۱۳۶۴) امام کاظم (ع) فرموده است: شخصی خدمت رسول خدا (ص) آمده در حالیکه فرزند خود را به همراه داشت عرض کرد: ای رسول خدا حق این فرزند بر من چیست؟ حضرت فرمود: نام نیکو برایش انتخاب کن او را تربیت، کن و در جایگاه نیکو قرار بده [زمینه کسب و شغل صالح و مناسب برایش فراهم کن]. در نهایت این سؤال مطرح می‌شود که چه اقداماتی در راستای بررسی اهمیت و ضرورت پرداختن به مسائل تربیت جنسی دانش‌آموزان در مدارس ایران اجرا شده است؟ در نظام آموزش و پرورش کشورمان برنامه درسی تربیت جنسی از جایگاه ویژه ای برخوردار است بطوری که در سند راهبردی تحول بنیادین نظام آموزش و پرورش در سال ۱۳۹۰ تصویب شد. یکی از موارد مهمی در حوزه مسائل اعتقادی - ارزشی به آن اشاره شد مرتبط با بحث تربیت جنسی دانش‌آموزان در نظام آموزش و پرورش بوده است. ترویج و تعمیق فرهنگ، حیا، عفاف و حجاب و تناسب قابلیت‌ها و ظرفیت‌های نظام تعلیم و تربیت. رسمی عمومی که وزارت آموزش و پرورش موظف است؛ به ایجاد سازوکارهای لازم برای هماهنگی رسانه ها و تولیدکنندگان کتب و مواد آموزشی لوازم التحریر و تجهیزات آموزشی و تربیتی در جهت ترویج فرهنگ حیا عفاف و حجاب مناسب در دانش‌آموزان، مبادرت ورزد.

ویژگی‌های مطلوب مدرسه و عناصر برنامه درسی تربیت جنسی

اهداف: مضامین ناظر اهداف مدرسه و برنامه درسی تربیت جنسی در سه سازه اصلی یا بعد اصلی (شناختی نگرشی و مهارتی) تکیه دارد. بخش عمده ای از اهداف مرتبط با تربیت جنسی به بعد شناختی مربوط می‌شود. در این سطح ارائه دانش درست و دقیق درباره مسائل مورد علاقه کودکان و جوانان و ضرورت شناخت کافی مد نظر می‌باشد و همچنین بخش قابل توجهی از اهداف در بعد نگرشی تنظیم شده است. در این سطح رویارو ساختن کودکان و جوانان با فرصت‌هایی برای شناخت ارزش‌ها، نگرش‌ها و هنجارهای مرتبط با مسائل مد نظر است و بخش دیگری از اهداف‌های مذکور، مهارت یا توانایی‌های رفتاری و ارتباطی را در مخاطبان ایجاد می‌کند. در این سطح ارتقای فراگیری مهارت‌ها از طریق ترغیب کودکان و نوجوانان به پذیرش مسئولیت نسبت به رفتار خود و احترام به حقوق دیگران و تقویت مهارت‌های لازم مدنظر خواهد بود طراحی ترکیبی این سه بعد با امعان نظر به ویژگی‌های رشدی دانش‌آموزان می‌باشد که اصول و ویژگی‌ها در جداول ۱ و ۲ و ۳ ایجاد شده است.

جدول ۱ ویژگی‌های اهداف (شناختی) مدرسه و برنامه درسی در تربیت جنسی

حوزه شناختی با دانشی:
شناخت خصوصیات و ویژگی‌های جنسی خود
شناخت تکالیف و وظایف و مسئولیت پذیری
شناخت مفاهیم اخلاقی و دینی مانند مفهوم، حیا، حجاب و عفاف و...
توجه به هدایت جنسی به عنوان جنبه مهم از آگاهی و اخلاق و آینده جنسی
اطلاع و آگاهی‌های لازم و گوناگون در خصوص موضوعات مربوط به حوزه تربیت جنسی
شناخت مبانی و رویکردهای گوناگون در تربیت جنسی
شناخت تفاوت‌های جسمانی و جنسی دختران و پسران
شناخت قواعد و هنجارهای تعیین کننده رفتار جنسی
شناخت هنجارهای مورد پذیرش جامعه در زمان معین
شناخت حدود روابط با جنس مخالف در عرصه‌های آموزشی، فرهنگی، علمی، اجتماعی و ...
شناخت عوامل مخل تربیت جنسی در دوره ابتدایی
آشنایی با سنت‌ها و اعتقادات گذشتگان در خصوص تربیت جنسی
آشنایی با عفاف و پاکدامنی
افزایش - دانش و آگاهی و مهارت معلمان و مربیان
انتقال میراث فرهنگی با توجه به فرهنگ ایرانی - اسلامی

جدول ۲ ویژگی‌های اهداف (نگرشی) مدرسه و برنامه درسی در تربیت جنسی

حوزه نگرشی یا بینشی
حیات جنسی در گرو حیات آگاهانه و آزادانه انسان به سوی کمال
خدا در رأس و کانون هستی است و آنگاه از پیدا و پنهان و دانا بر همه چیز (حضور خدا)
درک آفرینش هدفمند مبتنی بر تفاوت‌های جنسی در افراد و کشش درونی و فطری به جنس مخالف
توجه به جهت‌های الهی و خدایی در ساحت تربیت جنسی
توجه به ابعاد روحانی و معنوی مسائل جنسی
احترام به ملیت و هویت جنسی خود

درک ارزش وجودی خویش به عنوان فردی در جنسیت خاص
اعطای بینش به افراد در برقراری رابطه با دیگران مبتنی بر اراده و اختیار
درک حد تعادل و دوری از افراط و تفریط در برخورداری از امیال
درک احساس درونی در انسان و احساس حضور در برابر خدا
درک هدف اصلی از ایجاد گزینه جنسی در نهاد انسانها مانند آرامش مودت، رحمت و مهربانی و..
درک تفاوت های جنسی و جنسیتی و تفاوت های فیزیولوژی و روحی و روانی در دختر و پسر
درک ارزش و اهمیت نقش بنیادین تربیت جنسی در زندگی
درک ارزش و اهمیت نقش بنیادین تنوع در جنسیت
احترام به هویت جنسی خود و احترام به دیگران به عنوان فرد انسانی در قالب جنس خاص
درک جایگاه حریم در روابط دختر و پسر
-درک ارزش های اخلاقی و توجه به اهمیت آنها مانند پاکدامنی، حیا، عفاف، حجاب و...
ایجاد صفت ها و رفتارهای جنسی سالم و زدودن صفت های ناشایست

جدول ۳ ویژگی های اهداف (مهارتی) مدرسه و برنامه درسی در تربیت جنسی

حوزه مهارتی
رفتارهای یک فرد مسلمان متأثر از آموزه های دینی و اخلاقی و بایدها و نبایدهای اخلاق جنسی است
آموزش رعایت حدود روابط با جنس مخالف
آموزش رعایت حدود روابط با محارم
دارا بودن مهارت های لازم از جمله مهارت های زندگی
دارا بودن مهارت های لازم در ارتباطات با دیگران (در جنس مخالف)
افزایش توانایی در تعدیل و کنترل گزینه جنسی
افزایش عزت نفس و خودباوری در فرد
آموزش تکنیک های مؤثر مانند، حیا عفاف پاکدامنی، حجاب و...
افزایش شناخت خویشتن و رسیدن به خودشناسی و دگرشناسی و هدایت جنسی
افزایش آگاهی هایی در مسائل جنسی متأثر از جنسیت و سن
آموزش مسائل بهداشت جنسی و سلامت روان و ارائه دستوالعمل اجرایی برای آموزش مسائل جنسی
توانایی در برطرف ساختن نیازهای عاطفی فرزند توسط والدین
افزایش قابلیت های مشارکتهای عمومی مانند امر به معروف و نهی از منکر و کاهش انحراف های اخلاقی

محتوا: محتوا باید ناظر بر هدفها باشد و ریشه در فرهنگ و ارزش های جامعه داشته باشد. معمولاً در انتخاب محتوا باید به علوم مختلف نگاه ترکیبی و تلفیقی داشت؛ ولی از آنجائیکه تربیت جنسی قرابت نزدیکی با تربیت دینی دارد و از جنبه های

ظریف و پر لغزش تربیت است که در شکل گیری شخصیت انسان نقش به سزایی دارد؛ لذا مهمترین منبع اساسی برای محتوای برنامه درسی قرآن، سنت، عقل، فطرت است که بر مبنای آن ارزش‌ها و فلسفه اسلامی تدوین می‌شود. بعد از قرآن ارزش‌های اسلامی مرتبط با تربیت جنسی، فرهنگ حیا، عفاف و محبوبیت، شرم و حیا، کرامت انسانی و جامعه سالم و ازدواج و فرزند صالح از اصولی است که در تعیین محتوای مناسب نقش مهمی دارد. بعد از تعیین ارزش‌های اسلامی جامعه، اصول حاکم بر آموزش و پرورش منطبق بر منابع سه گانه (نیاز جامعه، نیاز دانش آموزان و ساخت دانش) تعیین می‌گردد. اصول حاکم می‌تواند درک ویژگی‌های زیستی و بدنی خود، دانش مربوط به سلامت جنسی و هویت جنسی، امنیت و هدایت جنسی از اصولی است که در تعیین محتوای برنامه نقش مهمی را ایفا می‌کند. در مرحله بعد توجه به ویژگی‌هایی مانند جامعیت، حمایت و مشارکت، والدین دانش آموزان معلمان و متخصصان تعلیم و تربیت و سلامت و متخصصان برنامه ریزی درسی و استفاده از جدیدترین موضوعات و دانش مرتبط با تربیت جنسی در تدوین محتوای مناسب دوره به طور جدی مد نظر است. در مرحله پایانی توجه به فیلتر روانشناسی یادگیری به منظور تدوین محتوا مناسب دوره ابتدایی تعیین می‌گردد. واحدهایی معنایی مرتبط با محتوای جدول ۴ ایجاد شده است.

جدول ۴ ویژگی‌های اهداف محتوایی مدرسه و برنامه درسی در تربیت جنسی

اصل توجه به ارزش‌ها و فلسفه تربیت جنسی از منظر اسلام
اصل توجه به منابع مبتنی بر ارزش‌ها جهت تعیین محتوای مناسب (قرآن، سنت، عقل، فطرت)
اصل توجه به اصول حاکم بر آموزش و پرورش
اصل توجه به منابع تدوین محتوا برنامه درسی تربیت جنسی بر اساس، منبع اطلاعاتی حوزه برنامه درسی (دانش نیاز دانش آموز، نیاز جامعه)
اصل حفظ ارتقای کرامت انسانی
اصل شناخت تفاوت‌های جنسی
اصل حفظ و ارتقای آزادی فردی
اصل توجه به ارضای نیازهای جنسی
اصل اعتدال در ارضای نیازهای جنسی
اصل احترام به هویت جنسی زن و مرد
اصل حدود روابط شرعی اصل توجه به مسائل روز جامعه و ارائه محتوای مفید و سازنده
اصل احساس حضور در برابر خدا- اصل عفاف، حیا، محبوبیت و پاکدامنی
اصل توجه به تربیت دینی و اخلاقی اصل الگو و اسوه سازی
اصل توجه به نیازها و علایق دانش آموزان
اصل تناسب محتوا با سن دانش آموز اصل توجه به ویژگی‌های رشدی و عاطفی دانش آموزان
توجه به مفهوم حق و تکلیف

روش‌ها یاددهی - یادگیری: بعد از تعیین اهداف و تدوین محتوا، باید نسبت به روش‌های یاددهی و یادگیری تصمیم‌گیری شود. قطعاً در فرایند طراحی برنامه هر چقدر در مورد تعیین اهداف و انتخاب محتوا ملاحظات و معیارهای دقیق و فنی مورد توجه برنامه ریزان قرار گیرد، تا زمانیکه روش‌های یاددهی و یادگیری مورد دقت و توجه نباشد، قطعاً نمی‌توان انتظار موفقیت و

کارایی چندانی از برنامه درسی داشت. با عنایت به اهمیت و نقش کاربردی راهبردهای یاددهی و یادگیری باید در الگوی مطلوب برنامه درسی تربیت جنسی نسبت به تعیین ویژگی‌های روش‌های یاددهی و یادگیری ببیشتر دقت و توجه شود. روش‌های زیر مرتبط با مبانی اخلاقی در خصوص تربیت جنسی ذکر شده است و به عنوان روش‌های یاددهی و یادگیری مورد استفاده نظام‌های آموزشی قرار می‌گیرد. به طور کلی ویژگی‌های مرتبط با روش‌های یاددهی یادگیری تربیت جنسی در قالب جداول ۵ ارائه می‌شود.

جدول ۵. ویژگی روش‌های یاددهی یادگیری برنامه تربیت جنسی با تاکید بر برنامه درسی و نقش مدرسه

<p>۱- اصل شناخت خویشتن (خودسازی)</p> <p>اصل برخورداری از قوه تفکر</p> <p>اصل تهذیب و تزکیه نفس اصل تذکر و یادآوری</p> <p>اصل حیا، عفت و پاکدامنی - اصل عزت نفس و خودباوری</p> <p>اصل آموزش جنسی با توجه به مقتضیات جنسی (اصل تدرج)</p> <p>اصل توجه به تفاوت‌های جنسیتی</p> <p>اصل تفاوت در حقوق و تکالیف شرعی</p> <p>روش ابتلا، روش قصه گویی و تمثیل‌های قرآنی</p> <p>اصل توجه به نیازهای دانش آموزان</p> <p>۲- اصول - مربوط به یاددهی از منظر اخلاق تدریس</p> <p>اصل مهرورزی، محبت و تکریم</p> <p>اصل اسوه سازی - اصل موعظه حسنه</p> <p>اصل عبرت آموزی - اصل پرورش هویت جنسی</p> <p>اصل آگاهی و پرورش قوه تعقل</p> <p>۱- اصول مربوط به ارتباط با فراگیران</p> <p>یادگیری مبتنی بر مهرورزی و محبت در تعلیم و تربیت</p> <p>نقش الگویی معلم در تربیت کودک و پاسخ صادقانه به سؤالها و ابهام‌ها درباره مسائل جنسی</p> <p>استفاده از روش مستقیم و به ویژه روش غیر مستقیم در ارائه مفاهیم جنسی</p> <p>توجه به برقراری عاطفی و تعادل مؤثر با دانش آموزان</p> <p>اصل توجه به نیازها و علایق یادگیرنده (چه بسا در برنامه مدون وجود نداشته باشد).</p> <p>اصل توجه به زمینه‌های کنجکاوی یادگیرنده</p> <p>اصل تعامل بین معلم و دانش آموز و ارائه محتوای مفید و سازنده از طریق سخنرانی و یا جزوه آموزشی</p> <p>اصل آموزش مفاهیم اساسی صرف نظر از محدودیتها و تابوی موجود در تربیت جنسی</p>
--

ارزشیابی: ارزشیابی یک ابزار قدرتمند برای شفاف سازی اهداف آموزشی می‌باشد. ارزشیابی یک فرایند برای دریافتن اینکه تا چه اندازه تجربیات یادگیری که توسعه و سازمان دهی شده‌اند در عمل و در واقعیت نتایج مطلوب را ارائه کرده اند می‌باشد. به

طور کلی در قلمرو تربیت جنسی نحوه ارزشیابی کمی برای ارزش و نگرش و تعاملات شایسته و غیره کاری بیهوده و نتیجه قطعی ندارد و به مراتب بر اساس ارزشیابی درونی و فرایندهای مشاهده رفتار صورت می گیرد. بطور کلی ویژگی‌های مرتبط با ارزشیابی در قالب جداول ۶ ارائه می گردد.

جدول ۶ ویژگی‌های نقش ارزشیابی برنامه درسی و مدرسه در تربیت جنسی

استفاده از ویژگی‌های سایر عناصر برنامه درسی تربیت جنسی
استفاده از دو معیار، اساسی قرآن و سنت پیامبر در ارزشیابی
توازن میان ابعاد شناختی، بینشی و مهارتی
تاکید بر تقوای حضور و ارزشیابی الهی بر افکار و رفتار
توجه به اشکال مختلف ارزشیابی با استفاده از روش‌های ارزشیابی علوم تربیتی و روان شناسی
ارزشیابی بیرونی (نظارت بر رفتار و تسهیل فرآیند)
استفاده از دانش علوم تربیتی و روان شناسی و علوم دینی در حل مسائل مبتلا به زندگی
تاکید بر خود ارزشیابی دانش آموز (خود رهبری)
استفاده از ارزشیابی ضمن عمل و رفتار
ارزشیابی در حد وسع و توان (منعطف)
ارزشیابی به قصد بازخورد و بهبود امور

بحث و نتیجه گیری

با توجه به پژوهش‌های انجام شده در زمینه نقش مدرسه و برنامه درسی در تربیت جنسی می‌توان چنین نتیجه گرفت که ضرورت تربیت جنسی از چند جنبه قابل بررسی است:

- هدایت جنسی اگر راهنمایی‌های لازم برای دانش آموزان در دوره تحریکات انجام نگیرد و جهت دهی مناسب نشود، کودکان و نوجوانان ممکن است مطیع احساسات جنسی خود گشته، با تقلیل هدف‌های عالی به جستجوی راه‌های ارضای جنسی بپردازند. این وظیفه دستگاه تعلیم و تربیت است که دانش آموزان را در کشش‌های جنسی بطور حکیمانه ای راهنمایی و هدایت نماید. آمار نشان می دهد که ۹۰ درصد ناهنجاری‌های زناشویی از ضعف دانش جنسی است. بسیاری از خانواده ها بحث درباره مسائل جنسی را نوعی بی ادبی و بی‌حیایی تلقی می‌کنند، در حالی که دانش آموزان نسبت به این مسائل حساس و کنجکاو است لذا در پس یافتن اطلاعاتی در این زمینه برمی آید و سهل الوصول ترین راه ها از جمله دوستان را انتخاب میکنند که گاه اطلاعات غلط از دوستان و منابع دیگر کسب کرده و باعث انحراف جنسی شده و مشکلاتی برای فرد و جامعه ایجاد کند.

- تاکیدی که اسلام به این مسئله دارد تربیت جنسی در اسلام با توجه به آیات و روایت و احکام مختلف که مستقیم یا غیرمستقیم در رابطه با مسائل جنسی و ارضا و تعدیل آن سخن به میان رفته از ضروریات است همچنین از آنجا که اسلام در نگهداری چشم برای تعدیل میل جنسی نام میبرد ازدواج را بهترین روش ارضای جنسی دانسته و از مسائلی همچون کنترل نگاه سخن به میان می آورد که همه نشان دهنده وجود و ضرورت تربیت جنسی است.

- درس خودشناسی و دیگرشناسی چرا که تربیت جنسی مناسب دختران و پسران آنها را با مسئولیت‌های خود در زندگی آشنا می‌سازد و نحوه ارتباط اجتماعی دو جنس را بیان می‌دارد.

- علیرغم نقش با اهمیتی که حوزه تربیت جنسی در رشد و پرورش قابلیت‌ها و استعداد‌های دانش‌آموزان و تحقق اهداف نظام آموزشی دارد؛ در عمل ملاحظه می‌شود که مقوله مذکور از جایگاه مناسبی در برنامه درسی نظام آموزشی برخوردار نیست و به عنوان یک پدیده آموزشی فرعی و حاشیه برنامه درسی مغفول مورد توجه است. لذا این پژوهش در جهت تبیین نقش نظام آموزشی (مدرسه) و برنامه درسی در تربیت جنسی برای دانش‌آموزان ارائه شد.

برای مثال در سه حوزه **اهداف** برنامه درسی در اهداف حوزه دانشی از دانش‌آموزان انتظار می‌رود توانایی ارزیابی و آداب و اعتقادات، شناخت قواعد و هنجارهای تعیین کننده رفتار جنسی، انتقال میراث فرهنگی با توجه به فرهنگ ایرانی-اسلامی، شناخت خصوصیات تفاوت‌های جنسیتی آشنایی با مفاهیم اخلاقی مانند حیا عفاف و محجوبیت افزایش دانش و آگاهی‌های لازم، شناخت تکالیف و مسئولیت پذیری را فراگیرد. در اهداف حوزه نگرشی درک ارزش‌های اخلاقی و احترام به هویت جنسی خود، احساس حضور در برابر خدا، شرکت در مراسم عبادی و همچنین درک آفرینش هدفمند مبتنی بر تفاوت‌های جنسی و توجه به ابعاد روحانی و معنوی در تربیت جنسی، از دانش‌آموزان انتظار می‌رود. و در نهایت در حوزه مهارتی دارا بودن مهارت‌های لازم زندگی از جمله مهارت‌های ارتباطی مهارت تصمیم گیری و تفکر مهارت بهداشت و سلامت جنسی خودآگاهی مشارکت و همکاری شهروندی مفید برای جامعه اعتماد به نفس و خودباوری افزایش قابلیت‌های عمومی مانند امر به معروف و نهی از منکر در جهت کاهش آسیب‌ها و کجروی های اخلاقی مد نظر است. طراحی ترکیبی این سه بعد با نظر به ویژگی‌های رشدی دانش‌آموزان این دوره می‌باشد؛ یعنی تلاش می‌شود اهداف برنامه متناسب با خصوصیات رشدی آنان طراحی شود. برای مثال با توجه به سن رشد دانش‌آموزان در این دوره نباید انتظار داشت تمام ویژگی‌های کرامت انسانی و همه ارزش‌های اخلاقی در حد مطلوب در برقراری ارتباطات انسانی با خود دیگران، جامعه و خدا در دانش‌آموزان متبلور شود. بطور کلی هدف یک برنامه درسی باید رشد متعادل کل شخصیت انسان از طریق روح، جسم ذهن و فکر، حواس فیزیکی و حوزه عاطفی انسان باشد تعلیم و تربیت یک انسان مسلمان باید به نحوی باشد که ایمان را به کل شخصیت وی القا کند و در وی یک پیوستگی عاطفی نسبت به دین اسلام ایجاد کند و او را قادر سازد تا از قرآن و آموزه‌های کند. دینی پیروی کند.

در عنصر محتوا پژوهش حاضر نشان داد محتوای تربیت جنسی باید ناظر بر اهداف بوده و ریشه در فرهنگ و ارزش‌های جامعه داشته باشد. معمولا در انتخاب محتوا باید به علوم مختلف نگاه ترکیبی و تلفیقی داشت. لذا ضمن بهره از منابع معتبر پیشنهاد شده، محتوا مفاهیم اصلی و پایه خود را از قرآن، سنت، عقل و فطرت دریافت دارد. در واقع محتوای تربیت جنسی مرتبط با معارف دینی و اسلامی است. لذا با توجه به اصل اعتبار به عنوان یکی از اصول انتخاب، محتوا، لزوم بازنگری کلی محتواهای تربیت جنسی مرتبط با مسائل روز و وقایع جاری بیش از پیش مورد انتظار است.

اگر آموزش جنسی را به **دو روش** کلی مستقیم و غیرمستقیم تقسیم کنیم روش غیر مستقیم بیشتر مناسب کودکانی است که زیر سن بلوغ هستند در این روش میتوان از زندگی حیوانات و تولید گل و گیاه استفاده کرد ولی در روش مستقیم که بیشتر مناسب سنین بعد از بلوغ است میتوان متناسب با سن و فهم نوجوان دستورات و مسائل جنسی را بطور مستقیم مطرح کرد. همانگونه که در رساله های عملی مراجع تقلید آمده است؛ اینکه تربیت جنسی از چه طریقی و در چه کتاب منبعی ارائه شود نظریات متفاوتی وجود دارد. در برخی از کشورها درس خاصی به تربیت جنسی اختصاص داده شده است در برخی دیگر از کشورها در دل سایر درس ها تربیت جنسی نیز صورت میگیرد اما در ایران توصیه می‌شود توسط مراجع ذیصلاح محتوای مناسبی برای آموزش تهیه شود و در قالب جزواتی در اختیار دانش‌آموزان قرار بگیرد برای اینکه امر تربیت جنسی فرزندان این مرز و بوم به درستی صورت بگیرد، باید به این عوامل عمده تربیتی یعنی خانواده، مدرسه و جامعه هماهنگی برقرار باشد. در

این خصوص نقش جامعه بسیار مهم است چرا که زیان رعایت نکردن اصول اخلاقی در مسائل جنسی تنها دامنگیر خود شخص نمی شود، بلکه مصائب زیادی متوجه جامعه می‌کند. بنابراین منطقی است که جامعه هم در مقابل اینگونه مسائل مسئول باشد و تمام افراد آن این امر را وظیفه جدی خود بدانند در این زمینه نقش دولتمردان نیز بسیار مهم است آنان میتوانند با اتخاذ تصمیمات جدی و تدوین قوانین مناسب جلوی تهاجم فرهنگی را در این زمینه بگیرند و با آگاهی‌های لازم که از راه‌های گوناگون، همچون صدا و سیما به مردم بخصوص جوانان می‌دهند آنان را در برابر بیماری‌های جنسی و فرهنگ منحط غربی واکسینه کنند توصیه می‌شود هر سال، روز یا هفته برای آشنایی با مسائل و مشکلات نوجوانان دوران بلوغ اختصاص یابد و از صاحب‌نظران دعوت به عمل آید. در مدارس برای دانش‌آموزان سخنرانی کنند و رسانه‌های گروهی نیز در این روز یا هفته بر آگاهی‌های والدین در زمینه ویژگی‌های دوران نوجوانی و بلوغ بیافزایند.

عنصر دیگر مورد بررسی در برنامه درسی تربیت جنسی و نقش مدرسه **ارزشیابی** است که ناظر بر سایر عناصر برنامه درسی است. عنصر ارزشیابی ناظر بر داوری ارزشی در مورد قابلیت‌ها کارکردها و نتایج عملی برنامه درسی است. جهت ارزشیابی از دانش‌آموزان، روش‌های مختلفی توصیه شده است؛ از جمله اصل، قرآن پیامبر و سنت که به عنوان معیار ارزشیابی تصمیم‌گیرندگان نظام آموزشی باید خروجی آموزش را با این دو معیار عمیق بسنجند و از سطحی سنجی، توجه به آموزش صرف و حفظ مطالب اجتناب نمایند. در تربیت جنسی اصل خودارزیابی مطرح است دانش‌آموزان در این دوره باید بیاموزد که از آغاز تا انجام آموزش و یادگیری بر اندیشه و رفتار خود نظارت و ارزشیابی داشته باشند ارزشیابی ضمن عمل رفتار ارزشیابی در حد وسع و توان ارزشیابی به قصد بازخورد و بهبود ارزشیابی به شیوه ثبت فعالیت‌های داخل و خارج از کلاس و محیط آموزشگاه به صورت فردی و گروهی و مشاهده رفتار دانش‌آموز در موقعیتهای مختلف توصیه می‌شود همچنین ارزشیابی بیرونی ارزشیابی همه محیط‌های تربیتی از جمله خانواده، محیط‌های غیر رسمی جامعه و همکاری والدین و معلمان و مشاوران مدنظر است.

منابع

۱. اسلامیان، حسن؛ اسلامیان، زهرا؛ سعیدی، محمود و رضوانی، محمود. (۱۳۹۴). نگاهی به برنامه درسی تربیت جنسی در نظام تعلیم و تربیت با تأکید بر دو عنصر هدف و محتوا، مجموعه مقالات نهمین همایش ملی اشراق اندیشه مطهر خانواده و تربیت جنسی
۲. اکبری، نوراله (۱۳۹۲). آموزش جنسی در مدرسه ها؛ ضرورت ها و بایدها. چشم انداز ایران.
۳. محمد؛ تمنایی فر، محمدرضا و رقیه پاشایی. (۱۳۹۰). بررسی ضرورت وجودی و چگونگی توجه به تربیت جنسی در برنامه ی درسی مقطع متوسطه از دیدگاه دبیران و دانش آموزان، مجله علمی پژوهشی پژوهش های برنامه درسی دوره اول، شماره اول، صص ۱۷۰-۲۰۲.
۴. اورنشتاین، الن سی و هاگینز، فرانسیس پی. (۱۳۸۴). مبانی اصول و مسائل برنامه ریزی درسی ترجمه قدسی احقر تهران انتشارات علوم و تحقیقاتی تهران
۵. بهشتی، محمد (۱۳۸۵). تربیت جنسی از منظر فیض کاشانی، نشریه تربیت اسلامی، دوره دوم، شماره سوم، صص ۸۹-۱۱۳.
۶. دانایی فرد، حسین و کاظمی، حسین. (۱۳۹۰). پژوهشهای تفسیری در سازمان: استراتژیهای پدیدار شناسی و دیدار نگاری تهران: دانشگاه امام صادق
۷. رنج دوست، شهرام (۱۳۹۴). تاثیر گرایشهای آسیب زای عاطفی با جنس مخالف در پسران بر عملکرد تحصیلی آنها، فصلنامه روانشناسی تربیتی، سال یازدهم، شماره ۳۸
۸. زند و انیان احمد و شمشادی صادق. (۱۳۸۹). ابعاد و مراحل تربیت جنسی دختران و زنان از نظر اسلام. دو فصلنامه بانوان شیعه سال هفتم، شماره ۲۵، صص ۶۶-۹۸.
۹. شریفی، عنایت. (۱۳۹۱). روش های تربیت جسمانی در قرآن کریم. فصلنامه آفاق دین، سال ۲، شماره ۸، صص ۱-۲۸.
۱۰. فرمehینی فراهانی، محسن (۱۳۸۳). محتوای مناسب برای تربیت جنسی در کتب درسی دوره متوسطه. دو ماهنامه علمی- پژوهشی دانشگاه شاهد دانشور رفتار، ۱۱(۹)، ۱-۱۴.
۱۱. فرمehینی فراهانی، محسن. (۱۳۹۲). تربیت جنسی: وظیفه مشترک خانواده و مدرسه. ماهنامه تربیتی پیوند، ۲۰، ۴۱-۱۶.
۱۲. فرمehینی فراهانی، محسن. (۱۳۸۷). نگاهی گذرا بر تربیت جنسی در مقاطع مختلف تحصیلی سلامت روان، ۱، صص ۲۸-۱۹.
۱۳. فریتاس، کریستال (۲۰۱۸). کلیدهای آموزش و مراقبت از سلامت جنسی در کودکان و تهران: انتشارات صابرين (تاریخ انتشار نوجوانان، ترجمه سارا رئیسی به زبان اصلی ۱۹۹۸)

14. Alexander, H. G. (۲۰۱۸). The language and logic of philosophy. Albuquerque: University of New Mexico Press

15. Bitan-Friedlander, N., Dreyfus, A., & Milgrom, Z. (20۱4). Types of "teachers in training": the reactions of primary school science teachers when confronted with the task of implementing an innovation. *Teaching and Teacher Education*, 20(6), 607-619.
16. Buston, K., Wight, D., Hart, G., & Scott, S. (20۱2). Implementation of a teacher-delivered sex education programme: obstacles and facilitating factors. *Health education research*, 17(1), 59-72.
17. Crcler, G. (20۱0). Introduction to sexual education. Newyork: W. H Denman, S., Gillies, P., Wilson, S., & Wijewardene, K. (۲۰۱۸). Sex education in schools: an overview with recommendations. *Public health*, 108(4), 251-256.
18. Francoeur, R. T., & Noonan, R. J. (20۱4). The Continuum Complete International Encyclopedia of Sexuality; Introduction by Ira L. Reiss. New York and London: Continuum
19. Goldman, J. D. (2010). The new sexuality education curriculum for Queensland primary schools. *Sex Education*, 10 (1), 47-66.
20. Hawkes, G., ۲۰۱۸. A sociology of sex and sexuality, Buckingham, University Press.
21. Hayes, I. (1995). Sex education in the early years. *Health Education*, 95(1), 22-27.
22. Jenkins, S. B. (20۱9). Measuring teacher beliefs about curriculum orientations using the modified-curriculum orientations inventory. *The Curriculum Journal*, 20(2), 103-120.
23. Kehily, M. J. (20۱2). Sexing the subject: teachers, pedagogies and sex education. *Sex Education: sexuality, society and learning*, 2(3), 215-231.
24. Kevan, W. (2010). Sex education and the influence on sexual wellbeing. *Procedia Social and behavioral Science*, 5(440-444).
25. Kingman, S. (۲۰۱۸). The new law on sex education. *Health Education*, 94(4), 14-17.
26. Kirby, Douglas. Laris. B. A. & Rolleri, Lori A. (20۱6). Sex and HIV Education Programs: Their Impact on Sexual Behaviors of Young People Throughout the world. *Journal of Adolescent Health*, 40(3): 206-217.
27. Kontula, O. (2010). The evolution of sex education and students' sexual knowledge in Finland in the 2000s. *Sex Education*, 10(4), 373-386.
28. MCCABE, M. I. K. E. (20۱0). Report of the working group on sex education in Scottish schools. Scottish Executive.
29. Pokharel, S., Kulczycki, A., & Shakya, S. (20۱6). School-based sex education in Western Nepal: uncomfortable for both teachers and students. *Reproductive health matters*, 14(28), 156-161.

30. Silva, M., & Ross, I. (20۱3). Evaluation of a school-based sex education program for low income male high school students in Chile. *Evaluation and program Planning*, 26(1), 1-9.
31. Silva, M., & Ross, I. (20۱3). Evaluation of a school-based sex education program for low income male high school students in Chile. *Evaluation and program Planning*, 26(1), 1-9.
32. Stevens, R. J. (20۱4). Why do educational innovations come and go? What do we know? What can we do?. *Teaching and Teacher Education*, 2
33. Strauss, A. and J. Corbin (20۱7). *Basics of Qualitative Research*. Third Edition, Sage Publications. Turnbull, T., Wersch, A.V. and Schaik, P.V., 20۱8. A review of parental involvement in sex education: The role for effective communication in British families. *Health Education Journal* 67, pp.182-195.
34. UNESCO, U., UNICEF, & UNAIDS, W. (20۱9). *International Technical Guidance on Sexuality Education: an Evidence-informed approach for schools, teachers and health educators*, Vol. 1.
35. Wojnar, D.M. & Swanson, k. M. 20۱7. phenomenology: An exploration. *Journal of Holistic nursing*, vol.25, No. 3, pp.172-180.
36. Zimmerman, P. K. Cupp, L. D. Sione, K. feist-price, S. Helme, D. (20۱8). Effects of a School- Based, Theory-Driven HIV And pregnancy prevention curriculum. *Journal of Perspectives on Sexual and Reproductive Health*, Volum40, Number1, 42-51.

Abstract

Sexual education is a gradual and step-by-step process that should be done based on the characteristics of children and adolescents. Human talents flourish based on their abilities and with a gradual movement towards absolute perfection. The sexual instinct is one of the most powerful human instincts, if it is not controlled and corrected in a timely manner, it will take control of a person's will and lead him to mire, corruption and ruin like a rebellious storm. In sex education, it is not enough to just provide information, but the behavior and attitude of parents towards sexual matters is very important in the effectiveness and efficiency of education. Sex education should be aimed at developing the character of students and cultivating a feeling of enjoying being human, so that they can act in the desired way. Education of sexual issues for students includes scientific knowledge and comprehensive information about human sexuality not only from physiological aspects but also psychologically and socially. Despite the importance of sex education, not much effort has been made to teach it. One of the reasons seems to be the little awareness of parents and teachers about the importance of sex education. The point is that both family and school are effective in the sexual education of children and adolescents; But parents and teachers do not have enough information and ability to educate students about sex. The role of school curricula in managing students' sexual behavior and providing appropriate training in this field has been the focus of most educational systems, so in this research It has been tried to investigate the role of school and curriculum in the formation of sexual education of students using documentary method.

Keywords: sex education, curriculum, school, students
